

Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2013/14:227 Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring, tre motioner som väckts med anledning av propositionen och ett överflyttat motionsyrkande.

I propositionen lämnas förslag till vissa åtgärder som syftar till att upptäcka och stoppa missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring.

Regeringen föreslår kompletterande bestämmelser om återkallelse av uppehållstillstånd som har beviljats för arbete om förutsättningarna för arbetstillståndet inte längre är uppfyllda, eller det arbete som arbetstillståndet beviljats för inte har påbörjats inom rimlig tid. I samband med detta föreslås även ett ökat skydd genom en längre omställningsperiod i vissa fall och utökade informationsinsatser.

Regeringen anser att Migrationsverket under löpande tillståndstid bör ges möjlighet att utföra efterkontroller när det gäller beviljade arbetstillstånd och föreslår att det ska införas en straffsanktionerad skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgifter till Migrationsverket om de anställningsvillkor som gäller för utländska arbetstagare som har beviljats arbetstillstånd.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2014.

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Miljöpartiet de gröna.

Utskottet tillstyrker regeringens lagförslag och avstyrker motionerna.

I ärendet finns tre reservationer (S, SD, V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring.....	5
Reservationer.....	12
1. Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring (S).....	12
2. Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring (SD).....	13
3. Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring (V).....	14
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	16
Propositionen.....	16
Följdmotionerna.....	16
Motion väckt med anledning av proposition 2013/14:213.....	17
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:227 och avslår motionerna

2013/14:Sf28 av Thomas Eneroth m.fl. (S) yrkande 2,

2013/14:Sf30 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 1–6,

2013/14:Sf31 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkandena 1–5 och

2013/14:Sf32 av David Lång (SD) yrkandena 1–4.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (V)

Stockholm den 3 juni 2014

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (M), Tomas Eneroth (S), Mikael Cederbratt (M), Fredrik Lundh Sammeli (S), Lars-Arne Staxäng (M), Eva-Lena Jansson (S), Finn Bengtsson (M), Kurt Kvarnström (S), Hans Backman (FP), Solveig Zander (C), Gunilla Nordgren (M), Emma Henriksson (KD), David Lång (SD), Wiwi-Anne Johansson (V), Annelie Karlsson (S), Magnus Ehrencrona (MP) och Roger Lamell (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2013/14:227 och tre följd-motioner samt ett överflyttat motionsyrkande som väckts med anledning av proposition 2013/14:213.

Inom Justitiedepartementet har det utarbetats en departementspromemoria, Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring (Ds 2013:57). I propositionen behandlas förslag som har lämnats i promemorian.

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Miljöpartiet de gröna.

I betänkandet behandlas även tre följd-motioner och ett överflyttat motionsyrkande som väckts med anledning av proposition 2013/14:213.

Regeringen har inhämtat Lagrådets yttrande.

En redovisning av motionerna och regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring och avslår motionsyrkanden bl.a. om bindande anställningserbjudanden, vandelsprovning, ökad kontroll, sanktioner och uppgiftsskyldighet.

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (SD) och 3 (V).

Gällande ordning

En utlänning som ska arbeta i Sverige på grund av en anställning här eller utomlands ska enligt 2 kap. 7 § utlänningslagen (2005:716), förkortad UtlL, ha ett arbetstillstånd. Kravet på arbetstillstånd gäller dock inte medborgare i de nordiska länderna, utländska medborgare som har permanent uppehållstillstånd i Sverige, EU/EES-medborgare, medborgare i Schweiz och tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat samt familjemedlemmar. Vidare gäller kravet på arbetstillstånd bl.a. inte vissa studenter, gästforskare och asylsökande samt vissa yrkeskategorier som ska arbeta enbart en kortare tid i Sverige.

När de nuvarande reglerna om arbetskraftsinvandring trädde i kraft den 15 december 2008 upphörde den s.k. myndighetsbaserade arbetsmarknadsprovningen. I stället är det arbetsgivarens bedömning av behovet av arbetskraft som är utgångspunkten vid handläggningen av ärenden om arbetstillstånd.

En grundläggande förutsättning för att arbetstillstånd ska beviljas är att anställningen ska göra det möjligt för utlänningen att försörja sig (6 kap. 2 § första stycket UtlL). Det innebär bl.a. att arbetstiden måste vara av sådan omfattning att inkomsten från anställningen inte är så låg att han eller hon behöver försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) för att täcka kostnaderna för bl.a. boende och uppehälle (prop. 2007/08:147 s. 59).

En annan grundläggande förutsättning för arbetstillstånd är att de erbjudna anställningsvillkoren (lön, försäkringsskydd och övriga anställningsvillkor) inte får vara sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen (6 kap. 2 § första stycket 2 UtlL). För att säkerställa att så inte är fallet ska som huvudregel den berörda arbetstagarorganisationen ges tillfälle att yttra sig i ärendet (5 kap. 7 a § utlänningsförordningen (2006:97), förkortad UtlF).

Ett arbetstillstånd beviljas normalt för tid motsvarande anställningstiden. Ett arbetstillstånd får dock inte avse längre tid än två år. Om utlänningens anställning förlängs kan arbetstillståndet förlängas. Den

sammanlagda tillståndstiden får dock inte vara längre än fyra år (6 kap. 2 a § första stycket UtL).

Ett arbetstillstånd ska knytas till en viss arbetsgivare och avse ett visst slag av arbete. Efter en sammanlagd tillståndstid om två år ska tillståndet endast knytas till ett visst slag av arbete (6 kap. 2 a § tredje stycket UtL).

Uppehållstillstånd och arbetstillstånd får återkallas för en utlänning som medvetet har lämnat oriktiga uppgifter eller medvetet har förtigt omständigheter som varit av betydelse för att få tillståndet. Om utlänningen har vistats här i landet i mer än fyra år med uppehållstillstånd får uppehållstillståndet återkallas endast om det finns synnerliga skäl för det (7 kap. 1 § första och tredje styckena UtL).

Återkallelse av uppehållstillstånd och arbetstillstånd får även ske om det finns särskilda skäl för det. När det gäller uppehållstillstånd är huvudregeln att återkallelse får ske endast för en utlänning som ännu inte har rest in i Sverige (7 kap. 2 § UtL). Uppehållstillstånd får dock i vissa fall återkallas för en utlänning som har rest in i landet. Det gäller bl.a. om utlänningens anställning har upphört under en pågående uppehålls- och arbetstillståndsperiod och utlänningen inte inom tre månader har sökt och beviljats arbetstillstånd med anledning av en ny anställning (7 kap. 3 § första stycket 2 UtL).

Propositionen

Regeringen framhåller att det i den allmänna debatten har framkommit uppgifter om fall då reglerna om arbetskraftsinvandring har missbrukats. Bland annat har det hänt att arbetstagare från tredjeländer i praktiken inte fått den lön och de övriga anställningsvillkor som utlovats och som legat till grund för de beviljade arbetstillstånden. Det finns också uppgifter om att det förekommer handel med anställningserbjudanden. I vissa fall har det varit fråga om rena skenanställningar. Det har vidare framkommit uppgifter att tredjelandsmedborgare som beviljats uppehålls- och arbetstillstånd och rest in i Sverige dröjer med att tillträda den aktuella anställningen och således inte heller uppbär lön m.m. under motsvarande tid.

Reglerna om arbetskraftsinvandring får inte underlätta för oseriösa arbetsgivare att hitta billig arbetskraft. Därför är kravet vid prövningen av rätten till arbetstillstånd att de erbjudna anställningsvillkoren inte får vara sämre än vad som gäller för arbetstagare som är bosatta i Sverige.

Regeringen anser att det inte bör komma i fråga att ett uppehållstillstånd som beviljats för arbete ska fortsätta att gälla trots att det inte har bedrivits något arbete eller att arbetsförhållandena är andra än de som förutsattes för tillståndets beviljande. Reglerna för återkallelse av uppehålls- och arbetstillstånd bör därför justeras så att de kan användas i fall då reglerna för arbetskraftsinvandring inte följs eller kringgås.

Regeringen föreslår därför att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete ska återkallas för en utlänning som har beviljats arbetstillstånd på grund av ett erbjudande om arbete om förutsättningarna för arbetstillståndet av något annat

skäl än att anställningen har upphört inte längre är uppfyllda. Vidare anser regeringen att det i förordning bör anges att Migrationsverket i ett ärende om återkallelse av uppehållstillstånd för arbete på grund av ändrade anställningsvillkor i regel ska inhämta den berörda arbetstagarorganisationens yttrande över anställningsvillkoren. Vid en avvägning mellan vikten av att värna om det svenska systemet för arbetskraftsinvandring och de konsekvenser som en återkallelse kan få i det enskilda fallet ska, enligt propositionen, utgångspunkten vara att återkallelse ska ske. Det måste dock ha inträffat en förändring i de förhållanden som legat till grund för beviljandet av arbetstillståndet. Enbart en ändrad bedömning av om villkoren för tillståndet är uppfyllda bör inte ligga till grund för återkallelse. Om de faktiska anställningsvillkoren är sämre än vad som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen ska återkallelse ske, oavsett anledningen till att de är sämre. Om de faktiska anställningsvillkoren inte motsvarar vad som angavs i ansökningsförfarandet, men fortfarande är i nivå med kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen och anställningen fortfarande gör det möjligt för utlänningen att försörja sig, ska återkallelse däremot inte ske.

Regeringen anför vidare att enligt nuvarande ordning är möjligheterna att återkalla ett arbetstillstånd för den som dröjer med att påbörja det aktuella arbetet begränsade. Att en inte obegränsad del av vistelsen i Sverige kan komma att användas för andra syften än arbete inom ramen för en anställning kan öppna för olika former av kringgående av de migrationsrättsliga reglerna. Regeringen föreslår därför att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete ska återkallas för en utlänning som har beviljats arbetstillstånd enligt 6 kap. 2 § första stycket UtIL om utlänningen inte inom fyra månader från tillståndets första giltighetsdag har påbörjat arbetet.

Enligt 7 kap. 3 § första stycket 2 UtIL har en arbetskraftsinvandrare möjlighet att inom den s.k. omställningsperioden på tre månader från det att anställningen upphörde söka en ny anställning och i förekommande fall ett arbetstillstånd. Bestämmelsen om omställningsperiod bidrar bl.a. till att motverka ett för starkt beroendeförhållande mellan arbetstagare och arbetsgivare. Regeringen anser att utlänningar vars anställning har upphört under Migrationsverkets utredning om återkallelse inte bör hamna i ett sämre läge än andra arbetskraftsinvandrare, utan de bör få en möjlighet till s.k. omställning. De kan redan befinna sig i en vanskelig situation eftersom de kanske inte har förstått att de försämrade anställningsvillkoren inte uppfyllt kraven enligt utlänningslagen. Regeringen anser att det är rimligt att dessa utlänningar får en något längre tid på sig för att söka ett nytt arbete innan en återkallelse kan bli aktuell och att en rimlig tid för omställning för dem kan vara fyra månader från det att anställningen upphörde.

Regeringen anser vidare att det är viktigt för en arbetskraftsinvandrare att ha kännedom om bl.a. de regler som gäller för arbetskraftsinvandring till Sverige, vad som gäller i förhållandet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren samt rätten att gå med i en arbetstagarorganisation. Riskerna för utnyttjande minskar om arbetstagaren i ett tidigt skede har informerat sig eller informerats

om detta. Det är viktigt att information når fram även till utlänningar som inte själva eftersöker information och som kanske typiskt sett löper störst risk för att bli utnyttjade. Regeringen anser därför att Migrationsverket bör ges i uppdrag att ta fram och tillhandahålla utlänningar som beviljas uppehållstillstånd för arbete och arbetstillstånd informationsmaterial med grundläggande upplysningar om villkoren för arbetskraftsinvandring m.m. Migrationsverket bör även ges i uppdrag att, i samråd med Utrikesdepartementet, ta fram informationsmaterial som utlandsmyndigheterna kan tillhandahålla presumtiva arbetssökande.

För att värna om det svenska systemet för arbetskraftsinvandring och motverka utnyttjande av utländsk arbetskraft anser regeringen att det är viktigt att det skapas förutsättningar för Migrationsverket att kontrollera att det aktuella arbetet har påbörjats inom rimlig tid och att villkoren för arbetstillståndet är uppfyllda inte bara vid tillståndsprövningen, utan också under löpande tillståndstid. Sådana s.k. efterkontroller får också betydelse för möjligheten att återkalla tillstånd och att tillgripa sanktioner mot arbetsgivare som missbrukar systemet. En sådan bestämmelse kan tas in i utlänningsförordningen.

Regeringen föreslår även att krav ska kunna ställas på att arbetsgivaren, oavsett om denne befinner sig i Sverige eller utomlands, ska lämna uppgifter till Migrationsverket på heder och samvete. En arbetsgivare som på begäran av Migrationsverket skriftligen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen kan då, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, dömas för osann försäkran eller vårdslös försäkran. Regeringen föreslår att regeringen ska få meddela föreskrifter dels om arbetsgivares skyldighet att lämna uppgifter om de anställningsvillkor som gäller för utländska arbetstagare som har beviljats arbetstillstånd enligt 6 kap. 2 § första stycket UtIL, dels om hur uppgiftsskyldigheten ska uppfyllas.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2014. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs enligt regeringens mening inte.

Motionerna

I kommittémotion 2013/14:Sf28 av Tomas Eneroth m.fl. (S) begärs i yrkande 2 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om åtgärder mot utnyttjande av migrerad arbetskraft. Motionärerna anför att ett grundproblem med dagens regler om arbetskraftsinvandring är att de har skapat stora problem både för enskilda personer och för arbetsmarknaden.

I kommittémotion 2013/14:Sf31 av Tomas Eneroth m.fl. (S) begärs i yrkandena 1 och 2 tillkännagivanden om en mer omfattande översyn för att öka kontrollen vid arbetstillståndens ansökningsfas och om bristande sanktionsåtgärder. Motionärerna efterlyser konkreta åtgärder för förbättrad kontroll vid ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd, t.ex. införande av bindande anställningsavtal. Vid översynen bör erfarenheter från arbets-

marknadens parter tas till vara. Vidare anförs att den straffbestämmelse som regeringen föreslår om uppgiftsskyldighet är enkel att kringgå. En effektiv och avskräckande sanktion bör även riktas mot arbetsgivare som bryter mot utlovade anställningsvillkor. Ett tillkännagivande begärs i yrkande 3 om en utvärdering av den förlängda omställningsperioden. Motionärerna anser att det är svårt att överblicka vad en förlängning med en månad kommer att innebära i praktiken. I yrkandena 4 och 5 begärs tillkännagivanden om införande av vandelsprövning för arbetsgivare som tar emot utländsk arbetskraft och om Migrationsverkets möjlighet till direktåtkomst till vissa uppgifter. Företagen måste granskas noggrannare än i dag, varför frågan om Migrationsverkets möjligheter att få direktåtkomst till uppgifter hos andra myndigheter omedelbart måste utredas. Motionärerna anser att direktåtkomsten är en ovillkorlig förutsättning för att verket ska ges tillräckliga möjligheter att bedriva en effektiv kontrollverksamhet.

David Lång (SD) begär i motion 2013/14:Sf32 yrkande 1 ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med mer konkreta förslag till åtgärder. I motionen ifrågasätts vad den föreslagna uppgiftsskyldigheten för arbetsgivare kommer att innebära samt vilka konsekvenser det kan få att bryta mot uppgiftsskyldigheten. Vidare begärs i yrkande 2 ett tillkännagivande om att anställningsvillkoren bör göras rättsligt bindande. Motionären anför att det annars är mycket svårt att kontrollera att de följs. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att tidsfristen för att påbörja ett arbete bör vara två veckor. Motionären anser att denna tidsrymd ger arbetstagaren tillräcklig tid på sig att ordna med de praktiska angelägenheter som behövs för att kunna tillträda anställningen. Slutligen begärs i yrkande 4 ett tillkännagivande om att ett arbetstillstånd ska upphöra när anställningen har avslutats.

I kommittémotion 2013/14:Sf30 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med lagförslag om att arbetsgivare ska vara skyldiga att bifoga ett bindande anställningsavtal till ansökan om arbetstillstånd. Motionärerna anför bl.a. att om arbetstagaren inte accepterar att anställningsvillkoren försämrats kan arbetstillståndet komma att återkallas och han eller hon utvisas. Arbetstagarens valmöjlighet är därför i praktiken mycket begränsad i denna situation. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om hur en vandelsprövning av presumtiva arbetsgivare kan utformas. Motionärerna anser att seriositeten hos arbetsgivaren måste bedömas innan arbetstillstånd beviljas. Det finns en risk för att arbetsgivare som inte gör rätt för sig gentemot staten inte heller gör det gentemot anställda. Vidare begärs i yrkande 3 ett tillkännagivande om att Skatteverket bör göra en efterkontroll av inbetalda skatter och sociala avgifter. Ett tillkännagivande om riktlinjer för arbetskraftsinvandring begärs i yrkande 4. Motionärerna anför att det inte får uppstå en koncentration till arbetsplatser där svårigheter att rekrytera arbetskraft kan hänga samman med lönesättning, arbetsmiljö, lokala förhållanden eller liknande faktorer. Vidare begärs i yrkande 5 ett tillkännagivande om att den som har beviljats

arbetstillstånd hos en arbetsgivare som har brutit mot anställningsavtalet bör få stanna i Sverige hela tillståndstiden ut för att söka en ny anställning. Motionärerna framhåller att det annars finns en risk för att arbetstagare avstår från att anmäla missförhållanden på arbetsplatsen. Slutligen begärs i yrkande 6 ett tillkännagivande om att den som har blivit lurad av sin arbetsgivare måste kunna få sin sak prövad i domstol och få rätt till ersättning och skadestånd.

Utskottets ställningstagande

Sverige har i dag ett av världens mest öppna system för arbetskraftsinvandring, vilket utskottet anser att det är viktigt att värna om. Som anges i propositionen har det dock framkommit uppgifter om fall då reglerna för arbetskraftsinvandring har missbrukats. I likhet med regeringen anser utskottet att det är viktigt att motverka missbruk av reglerna och utnyttjande av utländsk arbetskraft. Utskottet anser att det därför är rimligt att arbetstillståndet inte längre ska gälla om förutsättningarna för tillståndet av något annat skäl än att anställningen har upphört inte längre är uppfyllda eller om utlänningen inte inom fyra månader från tillståndets första giltighetsdag har påbörjat arbetet.

Utskottet ser även mycket positivt på att Migrationsverket ska få i uppdrag att ta fram och tillhandahålla utländska arbetstagare informationsmaterial med grundläggande upplysningar om vad som gäller vid arbetskraftsinvandring, bl.a. om vilka krav som kan ställas när det gäller skäliga anställningsvillkor. En sådan information kommer, enligt utskottets bedömning, att kunna motverka att reglerna för arbetskraftsinvandring missbrukas. Utskottet ser även positivt på ett ytterligare ökat skydd genom en längre omställningsperiod för vissa arbetstagare.

Tyngdpunkten i Migrationsverkets kontroller ligger i dag på tillståndsgivningen. Kravet att anställningsvillkoren inte får vara sämre än vad som gäller för arbetstagare som är bosatta i Sverige gäller dock även sedan tillstånd har beviljats och utlänningen befinner sig i Sverige. Utskottet noterar i detta sammanhang att Migrationsverket sedan 2012 ställer högre krav på arbetsgivare med verksamhet som har pågått kortare tid än ett år (nystartad verksamhet) och inom vissa uppräknade branscher. Anställningsvillkor och lön ska vara på minst samma nivå som svenska kollektivavtal eller vad som är brukligt inom yrket eller branschen. Vidare ska företag inom branscherna städ, hotell och restaurang, service, bygg, bemanning, handel, jord- och skogsbruk, bilverkstad samt alla nystartade verksamheter i samband med ansökan om arbetstillstånd visa bl.a. att företaget klarar av att garantera lönen under minst tre månader för den person som söker arbetstillstånd. Arbetsgivaren ska också visa skattekontoutdrag för de tre senaste månaderna om personer från länder utanför EU/EES har anställts tidigare. Till dessa högre krav hör även att nystartade företag som är registrerade i ett land utanför EU/EES och som har verksamhet i Sverige måste ha en filial registrerad här. Det är filialen som har ansvar för att redovisa vilka anställningsvillkor som gäller i anställnings-

erbjudandet och som vid behov lämnar uppgifter om anställningen till Migrationsverket.

Utskottet välkomnar regeringens bedömning att det i utlänningsförordningen bör införas en ny uttrycklig bestämmelse som ger Migrationsverket ett verktyg för att följa upp beviljade arbetstillstånd under tillståndstiden genom att kontrollera att arbetet har påbörjats inom fyra månader från tillståndets första giltighetsdag samt att förutsättningarna för tillståndet fortfarande är uppfyllda. I det sammanhanget är det nödvändigt att det, som regeringen föreslår, införs en straffsanktionerad skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgifter till verket om de anställningsvillkor som gäller för utländska arbetstagare som har beviljats arbetstillstånd. Därmed ges verket möjlighet att kontrollera om förutsättningarna för arbetstillståndet, t.ex. att lönen är i nivå med kollektivavtal eller branschpraxis, är uppfyllda även under löpande tillståndstid.

Utskottet kan konstatera att propositionen innehåller ett antal positiva förslag för att komma till rätta med missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring. Utskottet anser därför att det inte finns skäl för riksdagen att föreslå ändringar i regeringens förslag eller att nu ta initiativ till ytterligare åtgärder.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen och avstyrker motionerna 2013/14:Sf28 (S) yrkande 2, 2013/14:Sf31 (S) yrkandena 1–4, 2013/14:Sf32 (SD) yrkandena 1–4 och 2013/14:Sf30 (V) yrkandena 1–6.

I propositionen anges att regeringen avser att ge en särskild utredare i uppdrag att utarbeta förslag till en lag om behandling av personuppgifter i verksamheter enligt utlännings- och medborgarskapslagstiftningen. Utredaren ska i detta sammanhang utreda bl.a. ett effektivare informationsutbyte mellan Migrationsverket och Skatteverket, Försäkringskassan respektive Kronofogdemyndigheten. Skäl för utskottet att föreslå riksdagen att göra ett tillkännagivande om s.k. direktåtkomst finns enligt utskottets mening inte. Därmed avstyrks motion 2013/14:Sf31 (S) yrkande 5.

Reservationer

1. Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring (S)

av Tomas Eneroth (S), Fredrik Lundh Sammeli (S), Eva-Lena Jansson (S), Kurt Kvarnström (S), Annelie Karlsson (S) och Roger Lamell (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:227 och motionerna

2013/14:Sf28 av Thomas Eneroth m.fl (S) yrkande 2,

2013/14:Sf31 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkandena 1–5,

bifaller delvis motion

2013/14:Sf30 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 2 och

avslår motionerna

2013/14:Sf30 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkandena 1 och 3–6 samt

2013/14:Sf32 av David Lång (SD) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Vi är positiva till arbetskraftsinvandring. Det råder emellertid stor oordning på arbetsmarknaden, och det finns många exempel på hur enskilda har utnyttjats och farit illa. Regeringens förslag kan inte ses som ett seriöst försök att komma till rätta med de brister som finns i det nuvarande regelverket. Förslagen fokuserar dels på att löpande förstärka kontrollinstrumenten under pågående arbetstillstånd, dels på kontroller i efterhand. Några konkreta åtgärder för att förbättra förhandskontrollen i samband med att en ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd behandlas föreslås inte. Bindande anställningsavtal och en förbättrad kontroll redan i ansökningsfasen skulle rensa bort oseriösa ansökningar. Därmed skulle enskilda arbetstagare, som exempelvis bärplockare, slippa att drabbas i onödan. En mer omfattande översyn bör därför göras av kontrollen under ansökningsfasen där erfarenheterna från arbetsmarknadens parter bör tas till vara.

För att kunna utföra en effektiv kontroll mot att arbetstagare utnyttjas krävs flera åtgärder, bl.a. att företag granskas noggrannare än i dag. En vandelsprövning av eventuella arbetsgivare behöver därför göras innan arbetstillstånd beviljas.

Direktåtkomst till register hos Skatteverket, Försäkringskassan och Kronofogdemyndigheten är en ovillkorlig förutsättning för att kontrollen ska kunna förbättras. Det är en stor brist att denna fråga inte har fått sin slutliga lösning i

regeringens förslag. Migrationsverket ges därmed inte tillräckliga möjligheter att bedriva en effektiv kontrollverksamhet.

Vidare kan den sanktion som regeringen föreslår vid uppgiftsskyldighet komma att kringgås om arbetsgivaren låter bli att lämna uppgifter eller om en arbetsgivare ärligt svarar att han eller hon har betalat ut en lön trots att den endast är t.ex. hälften av den utlovade. Det enda som händer är att arbetstagaren kan bli av med sitt arbetstillstånd. Vidare har regeringen inte beaktat vad som har anförts i remissvar om att arbetstagarna ska ges laglig rätt till den lön och de villkor som utlovats vid ansökan om arbetstillstånd samt att en effektiv och avskräckande sanktion mot arbetsgivare som bryter mot reglerna bör införas.

Det är även svårt att överblicka vad den föreslagna förlängningen av omställningsperioden med en månad kommer att få för betydelse i praktiken. Det är därför viktigt att denna förändring följs upp.

Regeringen bör således återkomma med fler och mer konkreta förslag till åtgärder mot utnyttjande av migrerande arbetskraft. Vad som nu anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring (SD)

av David Lång (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:227 och motion 2013/14:Sf32 av David Lång (SD) yrkandena 1–4 och avslår motionerna

2013/14:Sf28 av Thomas Eneroth m.fl. (S) yrkande 2,

2013/14:Sf30 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 1–6 och

2013/14:Sf31 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkandena 1–5.

Ställningstagande

När det gäller de migrationspolitiska frågorna har jag tidigare betonat just behovet av att det finns ett säkert och tydligt regelsystem och goda möjligheter till efterkontroller och uppföljning. Därför välkomnas delar av regeringens förslag. Förslaget om uppgiftsskyldighet innehåller dock inga specificerade åtgärder. Därför bör regeringen återkomma till riksdagen med konkreta förslag på vad uppgiftsskyldigheten ska innebära samt vilka konsekvenser det ska få att bryta mot denna.

För att underlätta kontrollen av ett arbetserbjudande bör det göras bindande.

Regeringens övriga förslag kan inte ses som något annat än en fortsatt utbyggnad av den fria arbetskraftsinvandring som Sverige i dag har. Detta blir

extra tydligt i regeringens förslag om att en anställning måste påbörjas inom fyra månader efter tillståndets första giltighetsdag. En mer rimlig tid är två veckor. Då har arbetstagaren tillräckligt med tid på sig för att ordna med de praktiska angelägenheter som behövs för att kunna tillträda anställningen. Likaså föreslår regeringen att omställningsperioden i vissa fall ska vara fyra månader. Ett system för arbetskraftsinvandring måste dock vila på grunden att en arbetskraftsinvandrad utlänning ska ha en anställning när han eller hon befinner sig i Sverige. När anställningen har upphört ska därför även uppehållstillståndet upphöra.

Vad som nu anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring (V)

av Wiwi-Anne Johansson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:227 och motion 2013/14:Sf30 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 1–6,

bifaller delvis motion

2013/14:Sf31 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkande 4 och

avslår motionerna

2013/14:Sf28 av Thomas Eneroth m.fl. (S) yrkande 2,

2013/14:Sf31 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkandena 1–3 och 5 samt

2013/14:Sf32 av David Lång (SD) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Det är välkommet att regeringen försöker stävja oseriösa arbetsgivares utnyttjande av arbetskraftsinvandrare. Förslagen är dock otillräckliga. Bland annat saknas förslag om effektiva sanktioner mot arbetsgivare.

Det anställningserbjudande som arbetsgivaren lämnar i samband med ansökan om arbetstillstånd måste vara rättsligt bindande. Arbetstagaren ska emellertid ha möjlighet att förhandla sig till bättre anställningsvillkor. Med dagens regler kan varken myndigheten eller den fackliga organisation som yttrar sig över ansökan veta vilka villkor som i praktiken kommer att gälla för den eller de som beviljas arbetstillstånd. Det skapar ett utrymme för oseriösa arbetsgivare att utnyttja arbetskraftsinvandrare, och arbetstagaren har att välja mellan att acceptera sämre villkor eller att vända sig till myndigheterna och informera om att arbetsgivaren har lurats. I det senare fallet kan arbetstillståndet återkallas och arbetstagaren utvisas om han eller hon inte lyckas hitta ett nytt arbete inom omställningsperioden. Möjligheterna för en

utomeuropeisk invandrare med tillfälligt arbetstillstånd att lyckas med detta är mycket begränsade.

Seriositeten hos den presumtive arbetsgivaren bör också granskas. Risken är stor för att den som inte gör rätt för sig mot den svenska staten inte heller gör det gentemot anställda. En vandelsprövning av arbetsgivare bör därför göras innan arbetstillstånd beviljas. Krav bör även ställas på att arbetsgivarens verksamhet ska ha pågått under viss tid.

Trots den föreslagna förlängningen av omställningsperioden kvarstår en stor risk för att arbetstagare avstår från att anmäla arbetsgivare eller på annat sätt berätta om missförhållanden på arbetsplatsen. Den som beviljats arbetstillstånd hos en arbetsgivare som brutit mot anställningsavtalet bör därför få stanna kvar i Sverige hela tillståndstiden ut för att söka en ny anställning.

Arbetsgivare är skyldiga att lämna kontrolluppgifter till Skatteverket. Genom samkörning av Skatteverkets och Migrationsverkets register bör det vara enkelt att kontrollera om arbetsgivaren har betalat in skatter och sociala avgifter motsvarande den lön som arbetstagaren blivit lovad i arbetserbjudandet eller som angetts i anställningsavtalet. Skatteverket bör därför göra en sådan efterkontroll av inbetalda skatter och sociala avgifter.

Arbetsförmedlingen fastställde i februari 2008 riktlinjer som har som allmän utgångspunkt att det inte bör få uppstå en koncentration av arbetstillstånd till arbetsplatser där svårigheter att rekrytera arbetskraft kan hänga samman med lönesättning, arbetsmiljö, lokala förhållanden eller liknande faktorer. Det är helt relevanta kriterier för tillståndsgivningen, inte minst mot bakgrund av den stora andel arbetstillstånd som hittills beviljats i lågavlönade och fysiskt tunga jobb. Migrationsverket eller någon annan myndighet bör därför tillämpa dessa riktlinjer.

Slutligen måste den som har lurats av sin arbetsgivare kunna få sin sak prövad i domstol och ges rätt till ersättning och skadestånd.

Vad som nu anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2013/14:227 Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).

Följdmotionerna

2013/14:Sf30 av Christina Höj Larsen m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med lagförslag om att arbetsgivare är skyldiga att bifoga ett bindande anställningsavtal till ansökan om arbetstillstånd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med lagförslag om hur en vandelsprövning av presumtiva arbetsgivare kan utformas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Skatteverket bör göra en efterkontroll av inbetalda skatter och sociala avgifter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktlinjer för arbetskraftsinvandring.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den som beviljats arbetstillstånd hos en arbetsgivare som brutit mot anställningsavtalet bör få stanna i Sverige hela tillståndstiden ut för att söka ny anställning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den som lurats av sin arbetsgivare måste kunna få sin sak prövad i domstol och ges rätt till ersättning och skadestånd.

2013/14:Sf31 av Tomas Eneroth m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en mer omfattande översyn för att öka kontrollen under ansökningsfasen för arbetstillstånd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bristande sanktionsåtgärder.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utvärdering vid genomförandet av förlängningen av omställningsperioden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av en vandelsprövning för arbetsgivare som tar emot utländsk arbetskraft.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att omedelbart utreda frågan om Migrationsverkets möjligheter att få direktåtkomst till uppgifter hos andra myndigheter.

2013/14:Sf32 av David Lång (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med konkreta åtgärdsförslag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anställningsvillkoren bör göras rättsligt bindande.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tidsfristen för att påbörja ett arbete.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återkallelse av arbetstillstånd vid avslutad anställning.

Motion väckt med anledning av proposition 2013/14:213

2013/14:Sf28 av Thomas Eneroth m.fl (S)

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om åtgärder mot utnyttjande av migrerad arbetskraft.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningslagen (2005:716)
dels att 23 kap. 1 § ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 7 kap. 7 e §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

7 e §

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete för en utlänning som har beviljats arbetstillstånd enligt 6 kap. 2 § första stycket ska återkallas om

1. förutsättningarna för arbetstillståndet enligt 6 kap. 2 § första stycket av något annat skäl än att anställningen har upphört inte längre är uppfyllda, eller

2. utlänningen inte inom fyra månader från tillståndets första giltighetsdag påbörjat arbetet.

Om utlänningens anställning har upphört sedan utlänningen underrättats om att en utredning om återkallelse enligt första stycket har inletts, men innan beslut om återkallelse fattats, gäller bestämmelserna om återkallelse i 3 § första stycket 2. Tiden ska då vara fyra månader i stället för tre.

23 kap.

1 §¹

Regeringen får, utöver vad som förut angetts i denna lag, meddela föreskrifter om

1. skyldighet att anmäla utlänningars vistelse eller anställning i Sverige,

2. sådana inskränkningar i utlänningars rätt att vara anställda i ett visst företag eller i företag av visst slag som är nödvändiga med hänsyn till rikets säkerhet,

3. skyldighet att kontrollera utlänningars rätt att vistas och 3. skyldighet att kontrollera utlänningars rätt att vistas och

¹ Senaste lydelse 2013:646.

arbeta i Sverige.

arbeta i Sverige,

4. skyldighet för arbetsgivare till en utlänning som beviljats arbetstillstånd enligt 6 kap. 2 § första stycket att lämna uppgift om de anställningsvillkor som gäller för utlänningen och föreskrifter om hur uppgiftsskyldigheten ska uppfyllas.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2014.